

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondència al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Madoz, núm. 31 y 35
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell 2 rals al mes.
Fora 8 » trimestre.
Un número sol. 1 »
Anuncis á preus convencionals.

J A H A S O R T I T

VOLÚM IV

DE LA

Biblioteca de LO CATALANISTA

APLECH DE POESÍAS

donadas á llúm en aquest periòdich

EN LO QUART ANY DE SA PUBLICACIO

Forma un volúm en octau de 160 planas y conté composicions dels següents autors:

J. Abril y Virgili, Victor Balaguer, Bonaventura Bassegoda, Ramon Bassegoda, Pau Bertrán y Brós, Victor Brosa Sangerman, Joaquim Cabot y Rovira, Joseph Calonge, Dámas Calvet, Anton de P. Capmany, Joseph Cortils y Vieta, Modest Durán y Folguera, J. Got Anguera, Angel Guimerà, Ignasi Iglesias, Joseph M.ª Jordá Lafont, Miquel Laportá, Joseph Martí Folguera, Apeles Mestres, Ernest Moliné y Brasés, Pere Muntanyola, Jaume Novellas de Molins, Emili Pascual, Joan Pons y Massaveu, Joaquim Riera y Bertrán, M. Rocamora, Conrat Roure, Joaquim Rubió y Ors, Pau Sans y Guitart, Frederich Soler, Eduart Toda, Jacinto Torres Reyató, Jacinto Verdaguer, N. Verdaguer y Callís.

Preu: UNA PESSETA

Pera 'ls subscriptors: DOS RALS

Está de venda á Sabadell en lo Centre de Suscripcions de Llorens Lladó, Sant Pau, núm. 4, y en la impremta d' aquest periòdich.

INDUSTRIA

FETS ECONÓMICHES

Los pagesos que conreuhavan lo plá del Llobregat en lo primer ters de la actual centuria treyan bons grapats d' unsas d' or de la palla que venian als fabricants de Barcelona. Los traficants en bestiar, tant de la classe de paysans com de la rassa dels *payets*, feyan molt comers ab la compra, ó venda, ó baratas, de mulas y caballs pera fer anar las grans bógit que las fábricas d' aquell temps tenían. Los animals del bógit tenían d' anar guiats per un mosso intelient que 'ls fes portar la deguda marxa, á una velocitat constant y acompassada; després necessitavan un bon establir y, apart del treball de bógit, la fábrica tenía altre bon número d' animals pera 'l transport de primeras materias y articles fabricats, que tot plegat representava numerós personal de carreters y feyna abundanta pera 'ls basters, constructores de carros ferrers, graners, esquiladors y gent de altres oficis, á quins mes ó menos reportava algun guany, la existencia d' aquell motor viu que sol nomenarse motor de sanch.

Arribá l' any 1832 y per primera vegada se instalá en Espanya una fábrica moguda per forsa del vapor. Fou la de filats y teixits del Sr. Bonaplata, en lo carrer dels Tallers d' aquesta ciutat. Los pagesos del plá de Barcelona 's cregueren arruinats porque no sabrian que fer de la palla, si la aplicació del vapor se extenia; los traficants en bestiar, los carreters (guiadors ó constructores de carros) los basters, los graners, se vegeren perduts; digueren mal de las máquinas de vapor, exageraren los seus perills per estar subjectes á reventarse las calderas; parlaren del fum com á cosa molesta y perjudicial á la salut pública, certa part de la societat que era á las horas refractaria al progrés, y una altra part de industrials mateixos, que no tenían capital pera fer la costosa instalació de máquinas de vapor; que 'ls feya mal de cor tenir de pagar una setmanada crescuda al maquinista; que no veyan prou claras las ventatjas del vapor y 's decantavan mes de bona gana al sistema rutinari, ab lo que, en aquells temps tan atrassats, los hi anava molt guapament; y altres enfi, als qui feya recansa cambiar la manera de treballar y, per la seva ánima encon-

gida y temerosa, veyan en las calderas de vapor un imminent y constant perill contra las sevas propias fábricas, ó las casas que en lo veinat d' ellas habitavan ó be hi tenian llogadas; tot aixó vingué á firmar un núvol d' antipatía contra 'l vapor, y aquest núvol se estengué pahorós, con si anés prenyat de llamps ypedra seca, per devall de tota la capa del cel barceloní.

Per acabarho de espatllar, poch temps despres d' intalada aquella fàbrica aparegué en la prempsa de Barcelona un periódich titulat *El Vapor* quals ideas de *progrés* eran, per aquell temps, enverinadas y sobradament prematuras; y la má negra de la política, que tan enfeynada s' ha trobat y 's troba sempre dintre d' Espanya, acabá de entenebrar certs caps calents y de trempar las mollas del fanatisme contra 'l pacífich agent físich que venía á treballar á Catalunya, esperonat per lo geni de la indústria, que havia pegat felconada en la nostra terra y la vegé digna de fundarhi un dels seus grandiosos y admirables palaus. Sía com se vulla, lo cert es que al cap de tres anys de funcionar la fàbrica del Sr. Bonaplata moguda per la forsa del vapor; á l' any 1835, lo poble barceloní desencadená la seva furia al mateix temps que contra 'ls convents també contra la fàbrica del carrer dels Tallers, y 's barrejaren sobre las casas de la ciutat las flamaradas dels monastirs ab los d' aquell temple del treball, tot incendiat per la mateixa má, y en nom de una llibertat y d' un progrés inexplicables y de dolorosa memoria. Digueren despres alguns, sobre las cendras de la fàbrica, que las havia produhidas un erro lamentable consistent en que alguns exitaren al poble cridant que cremés *El Vapor*, periódich, y que 'l poble entengué la fàbrica de Bonaplata, á qual edifici tothom donava 'l nom de *'l Vapor*. Tot es cosa que pot ser, mes precisament aixó es una prova flamant de que 'l poble en massa quant está agitat va cego y calsevol mal intencionat lo dirigeix allá ahont vol, encara que sía, com en lo cas que narrem, á lo mateix que ha de portarlo á la miseria.

Poch despres de la crema dels convents, y encara mes passada la guerra dels set anys, las fábricas mogudas per lo vapor, prengueren peu en Barcelona y 'ls seus voltants y portaren la necessitat imprescindible de establir fundicions y tallers de construcció y reparació de maquinaria. A l' any 1838, en un dels convents cremats que donava

á la Rambla, en lo mateix lloch ahon are hi está establerta la fonda d' Orient s' hi montá una fundició de ferro per una societat anónima titulada *La Barcelonesa*. En la mateixa época poch mes ó menos, aprofitant los restos de la maquinaria del vapor cremat, en lo mateix local d' aquest va instalharhi D. Valenti Esperó un taller de construcció y reparació de máquinas.

La Barcelonesa prosperá tan depressa, que, tres anys després de establerta, ó sia en 1841 tingué que cambiar de casa. Comprá l' espayós convent de Snt. Agustí, situat en lo carrer de St. Pau, y allá hi montá no solsament una fundició de ferro en mes gran escala que la primera, sino també un taller de construcció y reparació de maquinaria; convertintse la societat anónima á dalt nomenada ab altra comanditaria, cual rahó social fou, durant molts anys, la de *Tous, Ascacibar y Compañía*. També prosperá y s' engrandí depressa 'l taller de don Valenti Esperó rivalisant entre si aquellas duas factorias fins á l' any 1856 en que las duas societats, abogant per los seus interessos, se fusionaren fundant la grandiosa societat anónima, avuy encara viva y de tothom coneguda, baix la rahó social de *La Maquinista Terrestre y Marítima*.

A l' any 1849, segons datos extrets d' articles publicats en aquella época per lo Excm. Sr. D. Joan Güell y Ferrer, qual esperit vesant d' amor patri, tan abogá, mentres tingué alé, en defensa de la industria catalana, sent ell un dels primers iniciadors de la Societat *La Barcelonesa* y soci també de St. Agustí y fundador en aquells mateixos anys del *Vapor Vell* de Sans; segons datos repetesch, dels seus escrits, contava la industria cotonera de Catalunya ab 96 máquinas ep vapor qual forsa total era de 2041 cavalls y 1035 cavalls en forsa hidràulica, y s' ocupavan en dit ram de la industria, en tota Catalunya, 120.000 obrers.... Are donchs be, en poch menos de 12 anys desde que 'ls pagessos se planyían de la vinguda del vapor que feya, segons ells creyan, abandonar lo consum de la palla, lo preu d' aquest artino va minvar may perque, si be la major part dels bógits quedaren abolits, en cambi 'l traslado del cotó y dels articles fabricats exigiren un número de carros y d' animals mes crescut que 'l que avants feya servey y d' aixó no 'n patiren ni carreters ni graners ni ferrers, ni esquiladors, ni cap de las demás personas que mes ó menos directa-

ment, viuheu de la aplicació dels motors de sanch; y en la actualitat que, de mes á mes de dit trasbals y 'l grandió que s' hi ha afegit en lo período de 40 anys que desde alashoras havem passat, hi ha un gran desenrotllo de tranvías, que ocupa centenars de mulas y cavalls lo consum de la palla ha pujat fins á l' extrém que la del pla de Barcelona no pot donar de molt l' abast y se n' hi ha de portar ab los carrils de forastera á mes del ferratge prempsat que ve de l' extranger. ¿Hi ha qui dubti avuy gens ni mica del benefici que reportá al país y als particulars la aplicació del vapor y 'l perfeccionament y desenrotllo de la industria en general?

*
**

A l' any 1848 se inaugura á Catalunya lo ferro-carril de Barcelona á Mataró, lo primer en Espanya. Tenint lo progrés devant dels ulls y tocant richs y pobres los seus resultats ¿hi ha avuy qui no crega que aquell nou y flamant avens havia de entrar en tots los esperits net de tota mena de preocupacions? Donchs no fou aixís, sino que 's produhiren los planys dels pagesos, porque are, are si, deyan, que tots los carros y animals haurán d' anar á recó y no vendrém ni grà ni palla; y feyan colla ab ells, hostalers porque veurían desertas las carreteras, los graners, los basters, los ferrers y veterinaris y una munió de gent compassiva que mirava aquestos estaments, y las familias que 'n vivían com si fossin materialment aixafats per las rodas del camí de ferro. Los homes de cor encongít, per la seva mansuetut é ignorancia, las donas humils, mes ignorantas encara, y las beatas farineras motejavan lo tren ab lo nom del mal esperit... La má negra de la política, tan fatal alashoras, y are també, dintre d' Espanya, va escampar com á l' any 1835, la seva mala astrugancia, y encara que no lográ produhir l' incendi, com va ferho tretze anys enrera, si que entenebrá 'ls esperits fins á l' extrém de fer creurer á las pobras mares que las máquinas no podían marxar sense untarlas ab greix de criatura; y en la mateixa ciutat de Barcelona la amenaça de l' *home del greix* fou, pèr molts anys, la *pell de cabra* mes efícas peraimposar la obediencia dels infants. Lo desenrotllo que en 24 anys han tingut los ferro carrils á Catalunya y á Espanya en general, no s' ha de ponderar perque 'l veu tothom be prou; y lluny de mimvar lo comers de grans, lo transport per carros y carreteras y tota mena de car-

ruatjes, tot ha anat á l' augment. Recordis lo número reduhit de tartanas quals conductors sovint mostravan á cops de vara la seva competencia en los portals de Snt. Antoni y l' Angel y en lo portal Nou, y veigis are 'ls omnibus que, de mes á mes dels numerosos y plens tranvias, van desde aquells punts en direcció als aforas de Barcelona. Recordis lo que eran los galerins que anavan de Barcelona á Samboy y á Gavá y á Martorell, y comparis ab los actuals carruatjes que á tothora del dia circulan per la rodalia de Barcelona. Comparis, en fi, lo numerós personal ocupat avuy en la construcció y reparació de la via y del material móvil, en la conducció de las locomotoras, en los trens, en las estacions y en las fondas y restaurants, no solsament en la via sino fora d' ella per lo gran trasbals de viatjers que 'ls ferrocarrils originan; comparis tot aixó ab lo mohiment y empleo de treballadors á que donavan lloch los hostals y transport de carros; en las antiguas carreteras y 's veurá una ventatja inmensa á favor dels ferrocarrils.

¿Serviren aquest fet y l' anterior pera netejar de preocupacions á la massa popular catalana en general? Sembla que no, si hem de jutjar per un altre acte de violencia que ocorregué á Barcelona á l' any 1854, durant la efervescencia política que promogué la cayguda dels moderats y la pujada al poder del partit lliberal. La trencadissa de las máquinas *selfactinas*, feta per los obrers á cops de mall, fou una ruïnosa pèrdua y uu gran retrás pera la industria catalana. Poch després tornáren las *selfactinas* y en major número se estengueren per tota Catalunya y desgraciat de l' obrer que hagués volgut ferlas anorrear porque hauría estat víctima dels seus companys, y escupit en lo rostre per reccionari.

¿Podém dir are, ab tota seguretat, que la massa popular catalana en general estiga exempta per complert de preocupacions y fanatisme y d' un cert instint de destrucció? Jo 'm guardaré d' afirmarho, no solament referintme á la nostra classe popular, sino á la d' altres encontradas industrials de Espanya y del extranger ahont, enbolcallats ab lo retró de la dinamita, y com á feamaradas encesas, ixen, llensats á la pública execració, los noms de *burgés y capitalista*, presentantlos com á monstres que xuclan la sanch dels pobres treballadors. Si aquestos no recobran la serenitat y si 's deixan arrastrar per la passió

desenfrenada, veurém encara, en las darrerías del sigle de las llums, com lo poble lluyta irat pera apagarlas y tornar á las tenebras, que no á res mes portaria en tota época de la historia per mes avansada qu' estigués, la destrucció del capital.

PAU SANS Y GUITART.

SECCIÓ POLÍTICA

Continua preocupant á la opinió pública las desgracias ocasionadas per los ferro-carrils espanyols, que dit sia de pas desde 'l xoch de Burgos, han continuat una darrera l' altra si bé ab menos escala.

Los polítichs, mentrestant s' entrenen donantse mútuament la culpa de l' abandono de las Empresas ferro-viarias, y 'ls viatjer pagan los plats trencats del poch cuidado qu' uns y altres demostran.

Es lo sistema que acostuman á seguir sempre nostres polítichs á la madri- lenya.

Los que están á la oposició donant la culpa de tot als que governan, y aquestos dihent que son las conseqüencias dels desacerts dels seus adversaris quant manejavan las cireras.

Mentrestant las Companyías abusan de la paciencia dels pobres viatjers que ja no saben á quin Sant encomanarse, posats com están entre uns Guberns ineptes y unas Empresas explotadoras.

Lo periódich de *más circulación de España*, *El Imparcial* de Madrit, fa dias que no publica cap telégrama ni noticia de Barcelona.

A la cuenta resulta estar ofés, perque los catalans no han enviat cap donatiu pera engrossar la llista que publica pera las víctimas de Consuegra y ab arranque d' *altivez, propia de la hidálguia castellana*, ha resolt no ocnparse pera res de no-saltres, sense pensar que ab aixó nos ha fet un favor que may podrém agraphirli.

El Imparcial 's creya, sens dupte, que los catalans contribuïríam á la propa- ganda periodística, que ab motiu de las desgracias de Consuegra, está fent fa uns quants dias, predicani la caritat ab bombo y campanillas, tot á fi de vendrer més números y aumentar la suscripció en tot lo possible.

¡Quant enganyat anava 'l periódich que 's creu avuy dia poguer imposar sa voluntat á tota Espanya!

En aquesta terra no hi arrelan los Quijotes, y menos si aquestos obran no més pels fins *positivistas* de una Empresa.

Prou vergonya dona veurer que la caritat que tant 's predica, 's converteix en carnaval insuls acompanyat de sas vestiduras grótescas, pera contribuir encara á fer més gran l' orgull periodístich del *diario de más circulación de España*.

Ab aixó, sápigam *El Imparcial* que poch nos importa son silenci referent á la noticia que alguns corresponsals de Catalunya podrián eviarli, que bé prou acos- tumats estém á veurer com inutilisa 'ls telégramas que podrián contribuir al bé de nostra terra.

Al fi y al cap, no desempenyarà altre paper que 'l qu' ha desempenyat fins ara. 'L de enènich de Catalunya.

Lo marquès de Cerralbo, en sa visita á sos correligionaris de Pamplona y Estella, ha sigut objecte d' una gran xiulada, promoguda per los lliberals d' aquelles terras.

Ab squest motiu, hi ha hagut á Pamplona un escándol de primer ordre, ocasionant alguns ferits y contusos, y lo descrédit del Governador civil d' aquella provincia, que segons sembla no ha estat á l' altura de las circumstancias.

Siga lo que 's vullga, lo cert es que 'ls lliberals de Pamplona s' han acreditat de ben poch amichs de la llibertat al organitzar l' escándol contra 'l marquès de Cerralbo, que al fi y al cap no feya més que imitar las costums polítiques de 'ls lliberals de l' época, fent viatjes de propaganda en defensa de *sus ideales*.

¡Més que s' hi ha de fer! Los lliberals ab tot y blasonar de amants de la llibertat, 's portan com á veraders absolutistas, y encambi aquestos admeten lo parlamentarisme y demés costums dels pseudo-lliberals de nostres dias.

Y váyase lo uno por lo otro.

Lo més xocant de tot es qu' haigi succehit aixó en temps dels conservadors, d' aquells mateixos conservadors, que tant criticavan als lliberals pera las xiuladas á Cánovas y aquell escándol de Valencia contra l' mateix marquès de Cerralbo.

¿Donchs no havíam quedat que ab un govern de 'n Cánovas aquestas cosas no passarian?

¿Nó deyan ells y sobre tot l' actual ministre de la Governació senyor Silvela, que aquest escándols sols passen ab Guberns débils que no saben protegir los drets dels ciutadans?

Y aixó que si á Pamplona no ha durat més dias la gresca no ha sigut pas per las midas presas per l' element oficial, sino porque 'l marquès de Cerralbo se 'n va anar no volent més comedia.

Ab tot y haverse vist obligat á telegrafiar á en Silvela que si 'l goberndor no l' amparava en sos drets, sabria defensarse ell y 'ls seus *que forsas sobradas tenian pera ferho*.

¡Pobres conservadors!

- Sempre predicant l' ordre, la pau, la tranquililitat y no sabent conservar res d' aquestas cosas!

- 'S diuhen conservadors y no saben conservar ni sostenir las promesas y badonadas que fan quant son á la oposició.

Lo senyor Salmerón, al arribar á Madrit vol reorganisar lo seu partit republicá centralista no sabem si per centéssima vegada.

'S veu que en lo programa d' aquest partit deu figurar com una de las principals bases la reorganisació periódica de la colla salmeroniana.

No d' altra manera 's compren aquest afany de reorganisació que s' ha apoderat del *ilustre jefe* republicá senyor Salmeron.

A no ser que á copia de reorganisar lo seu microscòpich partit, aprengui de reorganisar á Espanya,

Per mes que no podem esperar gayre d' un home que pretenentr eorganisar l' Estat espanyol no ha sapigut encara reorganisar be lo seu grupo de correligionaris.

Y aixó que de seguir aixís, ab aquesta fatlera, aviat se li podrá aplicar lo sobre nom de *D. Nicolás Salmerón, el organizador*.

EN L' ATENEO

APERTURA DEL CURS ESCOLAR Y ACADEMICH DE 1891-92.

Sempre hem ressenyat ab gust totas las festas de nostra terra, y especialment podrem ferho avuy ab la que 'ns ocupa, que encare que per la majoria de sabadellenchs ha passat desaperebuda, no deixa de revestir una certa importancia, importancia perque ella es lo preludi de la lloable idea de formar una escola d' Arts y Oficis, que tants y profitosos beneficis te que reportar á nostra industria.

Lo saló d' espectáculos del Ateneo Sabadellés presentaba un bonich aspecte la nit del passat diumenge. En la testera, ricament adornada, y sobre 'l dosser de la taula presidencial, hi figuraba l' escut de Catalunya; altres dugas taulas posadas en primer terme, darrera de unas baranas cubertas ab velluts de color grana, eran las destinadas per lo Secretari y 'ls que debían pendrer part en la vetllada.

Serían dos quarts de deu quant la orquesta *Fatxendas* comensá lo programa, executant escullidíssimas pessas de son vast repertori. Al poch rato se perpersonaren en lo saló las Autoritats, Juntas de seccions del Ateneo y Comissions de diferentas societats de nostra ciutat.

Presidia la taula l' Excm. Sr. Alcalde Sr. Vivé y Salvá, qui tenia sentat á la dreta lo president del Ateneo, nostre bon amich D. Anton Cirera Campdepadós y á sa esquerra al Diputat provincial lo Sr. Griera y Dulcet.

Acte seguit obrí la sessió lo Sr. Alcalde y D. Joseph Carreras, Secretari general, doná lectura de las adhesions á la vetllada, de D. Víctor Balaguer, D. Pau Turull Comadrán, D. Manel Vivanco y de D. Cecili Ullés, president del *Ateneo Tarrassench*.

Lo Sr. President de la Junta d' Instrucció D. J. Salavert, demostrá en un ben pensat discurs la conveniencia d' un Ateneo y 'l perque de sa formació, discurs que fou rebut ab mostrás de general aprobació per lo selecte públich que invadia lo saló, y que coroná 'l treball ab una nutrida salva d' aplausos.

Lo Secretari de la Junta d' Instrucció D. Plácit Sagalés, director del diari *El Cliché*, llegí una memoria rublerta de valents párrafos y bonichs conceptes.

S' aixecá D. Rodrigo Morán y feu un llarch parlament, proposant divsas formas per la formació de la Escola d' Arts y Oficis.

Sens dupte que la nota mes brillant fou la memoria que lleigí D. Narcís Giralt, company nostre en la prempsa. L' aytal memoria es la que obtingé 'l premi ofert per l' Ateneo en lo Certamen verificat en la passada festa major per la Secció Catalanista de l' Associació de Católichs de Sabadell y está basada en l' Aplicació del Art en la industria, especialment

en la llanera; en ella s'hi retrata no solsament la utilitat, sino la necessitat de la creació d'una escola d'Arts y Oficis. Explicá totas las operacions d'una pessa desde que la llana en brut entra en la máquina leviatá fins que 's prempsa, desarrollant la teoria ab una minuciositat de datos que revelan en son autor un profund coneixement en aquesta industria. Inútil fer constar que fou aplaudidíssim.

Una observació; al comensar á parlar lo Sr. Giralt, fentho ab llengua catalana, lo públich que no estava avesat á sentir parlar oficialment lo catalá en l'Ateneo va callar los murmulls que havian regnat fins alashoras y escoltá embadalit al orador.

S' aixecá lo president D. Anton Cirera y desde son sitial resumí en un galant y curt discurs lo anteriorment dit per los oradors.

D. Joseph Griera y Dulcet prengué la paraula dihent que 's felicitava de ser un dels fundadors del Ateneo y que la Diputació regoneixent los ideals y mérits de aquesta societat no havia duptat un moment en conferirli una subvenció y que en la revista que poch temps passat se feu de los locals subvencionats, pogué llegir planas hermosíssimas del Ateneo.

S' aixecá la sessió entremitx dels acorts de la orquesta y dels aplaudiments dels concurrents.

Aixó es lo que deu ser un Ateneo; nosaltres no 'l felicitém perquè es una obligació que s' imposá al pendrer lo nom, pero si li enviém desde 'l fons del ánima una salutació y fem vots porque prossegueixi la vía empresa, únich camí per arribar á satisfer los sagrats ideals de procurar la instrucció del obrer per evitar trastorns que la falta de coneixements fa cometrer y que no condueixen mes que al estroncament y retrocés de sa industria que es sa riquesa.

BON TEMPS

Ja 'ls marges brodan altre cop les violes, les dones d' aiga interpretant les notes
lo mon avuy reneix,
y ab son perfum y 'l de les farigoles de son *nocturno* estrany.
ve que li torna 'l bleix.

Les aurenets tornan á volades
y han comensat ja 'l niu;
los vells refán de nou ses carns glassades,
lo sol de Mars ja riu.

Despullat l' atmetller de ses flors blanques
vesteix ara de vert,
y 'l rossinyol comensa entre les branques
del salze 'l grèn concert.

Lo mon s' adorm al cant de les granotes
qu' han fet chor del estany

Dona bo 'l mon aixís; sembla que cride
les roses al jardí,
les parelles als nius y que convida
per son nival festí.

Espera ja 'l jovent les caramelles
que tant temps trobá á anyor,
de fadrins alegría y de donzelles,
pels vells tendre recort.

Ve per Sant Jordi que ja espiga l' ordi,
els blats se van fent alts,
ja no hi ha re en la terra que recordi
ni frets ni temporals

Y als masos de nou torna l' alegria
dels anys dels grans esplets
perqué al fi pensa Deu en la masia
mitx morta á tots indrets.

Y altre cop lo fadrí canta corrandes
com enguany ho va fer
y arriba ab balls de coques y garlandes
la festa del Roser.

Rossa la espiga ja la fals demana
y 'l puny del segador
y esclata ja la flor de la magrana,
prodigi del color.

Ve en quatre dies del Senyor la festa
que ni 'ns en adonem
y ab l' incens y la flor de la ginesta
camí li senyalem.

Y ve 'l pujá' en romiatje á les hermites,
venen festes majors
y 'ls casaments que portan les cullites
van endevant llavors.

Lo Setembre després, y ab ell la dansa

dels cups y 'l gran treball
ab la bravada l' home emborratxantse
del most novell que bull.

Y 'ns portan les primeres tramontanes
la diada dels morts
cobrint de semprevives les fossanes
y omplintnos de recorts.

Y al any donem l' adeu per soplujarnos
al Mas com cada hivern
voltant la llar ahont per confortarnos
hi crema un foch d' infern.

Hont es en vá que 'ns vinga ab ses nuses
á volgué afligi' 'l món,
sos dies sense sol ni ses tristeses
no ho son per nostre escón.

Per nostre escón que troban sempre 'ls pobres
per l' hivern atuhits
y hont se revenen ab les nostres sobres
sos membres entumits.

RAMÓN E. BASSEGODA.

ACADEMIA CATÓLICA DE SABADELL

Suscripció Pública á favor de las provincias inundadas

	Pesetas.
Rd. Dr. Félix Sardá y Salvany	5
Tecla López Vda. de Sardá	5
Felio Casajoana.	5
Joseph Casajoana y Oliver	2
María Pía Casajoana y Oliver.	2
Petra Casajoana.	2
Joaquim Taulé.	2'50
Joaquim Desumvila.	5
Mateu Brujas.	20
Jaume é Ignasi Vila.	10
Joseph Brujas Rodamilans.	100
Jaume Pascual.	1
Pere Llonch.	2
Narcís Terrat.	1
Joseph Xatart.	1
Joan Plans.	10
Isidro Plans.	5
María Colomer de Plans.	1'50
Joan Plans Colomer.	1'50
Petronilla Plans.	1
Francesch Grau.	6

	Pessetas.
Anton Elías	0'50
Anton Ruiz	1
Joseph Casablanças	5
Joan Sarrá	1
Joseph Llobet	0'50
Joan Ruiz	1
Marcelino Roca	1
Jascinto Serra	1
Joseph Ferrer	1
Joseph Mir	2'50
Teresa Puig de Mir	2'50
Antiga Soley	0'50
Ciprià Grierà	5
Joseph Yscla	2
Antonia Busqueta d' Yscla	2
Pau Solá	1
Ramón Buxeda	0'50
Baygual y fills	75
Joan Clapés	1
Joseph Clapés	1
Lluís Sanyol	0'50
Domingo Cerdá	0'50
Joan Vilanova	0'50
J. Pujadas	0'50
Rosa Mimó	0'50
Joseph Llobera	1
Pau Altayó	1
Joan Pous	0'50
Miquel Duch	0'25
Anton Tomás	1
Julio Bosch	1
Joseph Manau	0'50
Amadeo Busuldu	0'25
Miquel Arquer	20
Anton Sanllehy	2'50
Camilo Ventura	0'25
Narcís Roca	0'25
Lluís Molins	0'25
Agustí Aguilar	2
Jaume Busuldo	1
Enrich Casanovas	1
Joseph Corominas	1
Mateu Llugany	0'50
Sampere germans	3
Codina germans	2
Francisco Quer	1
Joseph Casanovas	0'50
Manel Salas	5
Génis Macià	2
Anton Tarruell	3
Enrich Tarruell	2
C. B.	1
Bonaventura Brutau	15
Joaquim Julià	3

	Pessetas.
Lluís Julià	2
Isidro Pons.	3
Joan Viloca.	5
Manel Ylla.	3
Joseph Yzart.	1
Maneleta Prats V. ^{da} de Roca.	1
Dolores Mimó V. ^{da} de Obradors.	5
Anton Subirachs.	5
Joseph Badia.	50
Francisco Pascual.	2
Vicens Vilanova.	2'50
Pere Vilanova.	2'50
Rdo. D. Joseph Torras, Pbre.	2'50
Joseph Plans.	3
Aureli Garzon.	10
Rosa Homs, Vda. de Wera.	2'50
Jordi Forcada.	10
Alexandra Bergé de Forcada.	10
Joaquim Forcada y Bergé.	2'50
Sara Forcada y Bergé.	2'50
María Babí, Vda. de Benessat.	5
Eusebi Verdiell.	2'50
Joseph Pascual.	2
Rosa Salichs de Pascual.	2
Vicents Rodriguez.	1
Joseph Mitjans.	1
Tomás Gorina Pujol.	25
Dolores Oriach de Gorina.	7
Tomás Gorina Oriach.	2
Fca. Gorina Oriach.	2
Carme Gorina Oriach.	2
Dolors Gorina Oriach.	2
Manela Gorina Oriach.	2
Montserrat Gorina Oriach.	2
Josefa Gorina Oriach.	2
Pere Gorina Oriach.	2
Felix Gorina Oriach.	2
J. Llugany.	1'25
R. A.	5
Lluciá Buxeda.	1
Anton Cucurella.	2
Jacinto Valls.	1
Joseph Masía.	2'50
Joseph Llobet.	1
Lluís Coy.	2
Valentí Boixaderas.	2
Joseph Singla.	1
Manel Canet.	1
Isidro Torrella.	2
Celedoni Serra.	3
J. Solá Pbre.	0'50
Pere Bosch.	2'50
Ramon Miró.	1
Anton Gambús.	2'50

	Pessetas.
Feliu Mestres.	1
Rosa Pay de Mestres.	1
Artur Casablanques.	1
Jan Germans.	1
Joseph Hugas.	0'50
Pere Gabarda.	1
Joan Pallarolls.	0'50
Joan Trias.	1
María Bach de Sanllehy.	2'50
Ramon Picart.	2
Miquel Fenasse.	1
Joan Farreras.	2'50
María Golart de Farreras.	2'50
Total.	606

Joseph Massons, 12 parells de mitjas, y dos magníficas mantas.

Joseph Eliás, un décim de la loteria, sorteix 26, n.º 24.181.

La suscripció continúa oberta en la secretaría de la Academia. (Carrer de S. Joan) y se admétrán també donatius en trajos, abrichs de llit, etc., etc.—Lo Secretari *Joseph Fonoll*.

JUNTA LOCAL D' AUXILIS

Suscripció á favor de las victimas dels temporals é inundacions en Consuegra y altres pobles de las provincias de Toledo, Almeria y Valencia.

GREMI DE FABRICANTS.

Joan Sallarés Plá, 100.—Joan Llonch germans, 75.—Ponsá y Saus, 100.—Corominas, Salas y C.^a, 100.—J. Molins fill y germá, 100.—Fills de J. Durán, 50.—Voltá y Durán, 50.—Joaquim Casanovas, 50.—Gorina y Benito, 50.—Cuadras, Feliu y C.^a, 100.—Llanés, Comadrán y C.^a, 25.—March Soler, é fills, 25.—Successors de J. Capmany y C.^a, 15.—Miquel Tous é fills, 25.—J. Altayó, 10.—Fernando Casablanques, 10.—Feliu Griera, 5.—Pere Sitjes, 10.—Quirze Estop, 10.—Griera y Vidal, 15.—Joseph Comas, 10.—Garriga germans y C.^a, 10.—Francisco Alguersuari, 10.—Joseph Comerma Farré, 5.—Gorina y Griera, 50.—Joseph Valls, 5.—Fills de M. Planas, 50.—Joseph Vila y Fusté y fill, 100.—Enrich Turull, 50.—Joan Folch, 25.—C. y C., 10.—Banch de Sabadell, 200.—Armengol y C.^a, en comandita, 5.—J. Giralt Sallarés 5.—Joan Guitart y Turull 5.—Feliu Plá, 5.—Joan Massagué, 25.—Rafel Padrós, 5.—Joseph Massagué y Creus, 10.—Joseph Voltá y Vivé, 100.—Joseph Cirera, 15.—Joseph Singla, 7.—Joseph Gorina Pujol, 100.—Joseph Llonch, 10.—J. Turull Sallarés, 25.—Germans de P. M. Sampere, 5.—Joan Moragas, 5.—Diego Pujolá, 5.—Casablanques, Fatjó germans, 5.—Fornells, Rimbau y Trullás, 25.—M. Sanmiquel Casablanques, 25.—Joan Eliás, 5.—Joaquim Forrellad, 5.—Joseph Llibre Carreras, 2.—Miquel Font, 10.—J. LL. F., 5.—Francisco Armengol, 2.—Joaquim Colomer, 5.—Jaume Gorina y C.^a, 5.—Joan Morató, 5.—Pere Crehueras, 15.—Antoni Badia, 10.—J. Durán, 10.—Total: 1916 pessetas.

Los Srs. Vda. é fills de M. Buxeda han entregat: 1 pessa panyo blau de tir 23'50 metres; 1 pessa patén de tir 21'10.

NOVAS

En la reunió general celebrada lo passat dimecres pera la renovació de cárrechs del Consell General del Centre Catalá d' aquesta ciutat, quedaren elegits per majoria de vots los senyors següents.

COMISSIÓ EXECUTIVA: *President*, D. Angel Manau.—*Vis-President*, D. Modest Durán y Folguera.—*Tresorer*, D. Salvador Brú y Casajoana.—*Secretaris*, D. Joseph M.ª Salabert y D. Joan Capmany y Capmany.

SECCIÓ D'INDUSTRIA Y COMERS: *President*, D. Pau Colomer.—*Vis-President*, D. Gayetà Maslobet.—*Secretari*, D. Enrich Miralles.

SECCIÓ D'ARTS Y LLETRAS: *President*, D. Anton de P. Capmany.—*Vis-President*, D. Enrich Diumaré y Grané.—*Secretari*, D. Pompey Casanovas y Turull.

Los periódichs de Saragossa no han volgut pendre la iniciativa pera obrir suscripcions en favor dels habitants dels pobles inundats, porque preveuen que en vista de la miseria que hi ha en bastantas comarcas del regne d'Aragó haurán d'implorar la caritat pública pera fer frente á tant precaria y trista situació.

Los aragonesos han posat en práctica aquella máxima que diu: *Caritat ben ordenada comensa per un mateix*.

Segons llegim en *El Tarrasense* lo reputat escriptor D. Joseph Roca y Roca, está acabant un drama de costums, qual argument es de gran interés, per lo qu' es d' suposar un nou trió per son autor lo dia del estreno d' aquesta darrera producció del Sr. Roca y Roca.

Sembla que s' estan fen activas diligencias pera que sia aviat un fet la instalació de una estació telefónica á Tarrasa.

Los aficionados de la Subsecció segona del Ateneo Sabadellés donarán avuy una vetllada literaria posant en escena lo drama en 3 actes de D. Frederich Soler *Lo forn del Rey* y la comedia en un acte *Del ou al sou*.

Ha visitat aquesta redacció *El fin del siglo*, periódich d' interessos materials que veu la llum á Santiago de Galicia.

Agrohim la visita y acceptem lo cambi.

S' ha constituït á Ripoll un *Centre* de las nostres idees.
Ho celebrem y felicitem als organitzadors.

S' ha comensat la verema en nostra comarca. Enguany la cullita ha sigut molt escasa donchs se diu si no 's cullirà mes que una tercera part de lo que s' acostuma en anys mitjanament bons.

En lo districte de Tarrasa se verificarán dintre poch novas eleccions de diputats á Corts. Se diu si 's presentarán á lluyta alguns candidats dels que, pera afavorir al *consequent* Sr. Bosch y Labrús, se vegeren derrotats en las passadas eleccions.

Vagin ab cuydado los mangonejadors de las novas eleccions y tingan present que lo Sr. Bosch y Labrús feu pública manifestació de no abandonar lo districte de Tarrasa, y ho ha fet, preferintne d' altre y deixant á Tarrasa á la lluna de Valencia.

!Molt cuydado!

La empresa del *Teatro de Noveltats* de Barcelona ha publicat la llista de las obras qual extreno deu efectuar-se durant la present temporada d' hivern vegin; la llista:

"Las fillas del Capitá Grant", de D. Conrat Colomé; "La pagesa del monseny", de D. Alfret Moreno Gil; "La Sirena", de D. Joseph Pin y Soler; "La fira de Andorra", de D. Joseph Segú y Teixidor: varias obras castellanas y, entre otras, las catalanas "L' enemich invisible", y "La huelga", de D. Joseph Roca y Roca; "Girona", y "Lo Rey don Jaume", de D. Teodor Baró; "Poruca", y "La tia tecla", de D. Joseph Pin y Soler; "Dos camins", de D. T. Sistachs; "Jacquard", de D. Francisco Ubach y vinyeta; "La germana

grant, y "Qui no te rés que fer lo gat pentina", de D. Albert Llanas; "Neron", de D. Anton Ferrer y Codina; "La Llengua no te ossos", de D. Conrrat Colomé; "L' hereu escampa", de D. Simon Alsina; "Fiscal, jutge y butxí", de D. Alfret Moragas, y "La pedra de toch", de D. Joseph M.ª Pous.

Las funciones comensarán lo 8 de Octubre ab l'estreno de "La tia Tecla", de D. Joseph Pin y Soler.

Del Correo Catalán:

"Se 'ns diu que en lo Vallés s' ha desenrotllat entre 'ls porchs una epidemia que 'ls mata en pocas horas, y s' afegeix que en pochi dias n' han mort gran número.

També se 'ns diu, y aixó es molt més grave, que alguns negociants han comprat bastants de dits porchs morts. Es necessari y urgent que s' averigüi lo destí que se 'ls ha donat, no sia que sota má, se 'ns propini una dóssis de matzinas en forma de gustosa butifarra."

Diu La Comarca del Noya:

La cullita dels rahims no ha respost, en quant á cantitat, á las esperansas dels page-sos. Molts son los que han quedat burlats. La filoxera y lo mildiu han fet sentirse ben bé enguany, determinant una baixa espantosa en nostra producció vinícola, que desgraciadament vé agravar mes la crítica situació per la que fa alguns anys passa aquest pais. Deixan entreveure una esperansa, las plantacions de ceps americans que s' han fet aquestos anys y que comensan ja arribar. Hem tingut ocasió aquestos dias de poder adquirir alguns datos, dels que resultan que no es exagerat quant se deya de la nova vinya. Una de Jacquez, en la que hi haurá plantats com uns dos cents cinquanta ceps, ha dat aquest any, tercer de plantació, quatre cargas tres barralons de vi, d' una coloració superior á tot quant puga imaginar-se y pesant lo most dotse graus de sucre.

Altre vinya de Jacquez, empeltada de Alicant-Henri Bouschet fá dos anys, ha dat per hectárea, trenta quatre cargas de vi, de molta capa y de una riquesa sacarina de nou graus y mitj. Aquestos y altres exemples que podriam citar, posen de manifest lo molt que podria esperar lo pais pera recuperar sa riquesa perduda, si tots estessim disposats á treure lo profit que los ceps americans nos ofereixen.

En lo present mes d' Octubre celebrarán en Catalunya sa fira ó festa major 47 poblacions, que son:

Molins de Rey, Poble de Llinet, La Bausa, Hostafranchs, Porrera, Caldas de Montbuy, Corts de Sarriá, Tuxent, Zabellá, Avinyonet, Alcover, Milá, Banyolas, Gerona, Santa, Eulalia de Villapiscina, Sant Andreu de Palomar, Tarrassa, Vil·la, Bellver de Cerdanya, Esterri de Aneó, Besalú, Ripoll, Campdevanó, Sant Joan de las Abadesas, Vendrell, Verdú, Hostalrich, Figueras, Olot, Tremp, Villafranca, Palafrugell, Mora la Nova, La Bisbal, Altafulla, Pla de Cabra, Andorra, Cardona, Perelada, Pons, Turbí, Alforja, Brafim, Camprodon, Reus y Tortellá.

La revista *La Il·lustració Catalana* publica en son número 268 lo següent sumari:

Text.—"Crónica general", per E. Laporta.—"Nostres grabats",—"Don Rossendo Arús y Arderiu",—"Tradicions religioses de Catalunya", per Agna de Valldaura.—"L' hereu Subirá", (continuació), novela, per C. Bosch de la Trinxeria.—"Buddha", (poesia), per Rafel Sales.—"Formació dels cognoms llemosins, per J. Martinez d' Aloy.—"Recorts de Vich, per L. Garcia del Real.—"La vesta blanca", per F. M. L.—"Una mirada retrospectiva (continuació) per G. Cornet y Mas.—"Llibres rebuts."

Grabats.—"Don Rossendo Arús y Arderiu",—"La Passada",—"¿Y vosté no juga?..... per Perci Tarrant.—"L' hereu Subirá", composició de Cabrinety.—"L' estany; Las monr tanyas", per Wilkinson.—"Per las llacunas; Viarany de Montounill", composicions per J. Pabissa.—"La Ofelia del poble",—"La medalla del promés", per J. L. Seymour.—"La Parroquia de Torrent", dibuix per M. Suñé.

Imprempta y Enquadracions de J. Comas, Madoz 31 y 35 y Sol 138, teléfono n.º 46.—SABADELL